

Солтис В.Ю.

студентка,

Національний університет «Острозька академія»

БЛИЗЬКОСХІДНА СТРАТЕГІЯ ФРН У КОНТЕКСТІ НІМЕЦЬКО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН ЗА УРЯДУВАННЯ «ВЕЛИКОЇ КОАЛІЦІЇ» А. МЕРКЕЛЬ У 2005-2009 РОКАХ

Близький Схід сьогодні є одним із найбільш конфліктних регіонів світу і джерелом загрози світовій безпеці. Про це свідчать тривалі соціальні заворушення та конфлікти у країнах регіону, зростання напруженості довкола ядерної програми Ірану, неврегульованість арабо-ізраїльських проблем. Близький Схід привертає увагу і як територія із значними світовими запасами енергоносіїв, і як перспективний ринок збуту [5].

У дослідженні, розглядається політика провідних держав у розв'язанні міжнародних проблем.

Головними регіональними гравцями є Іран, Ізраїль, Катар, Саудівська Аравія, Туреччина, які конкурують у боротьбі за лідерство в арабському світі. Міцний вплив і присутність у регіоні традиційно зберігають США, інші члени НАТО, ЄС та певною мірою Росія. Зростає присутність Китаю [6]. Інтереси кожної з цих сил не співпадають у політичній, економічній, безпековій та інших сферах, що у свою чергу призводить до протистояння між ними на світовому і на регіональному рівнях, у результаті – посилення світової нестабільності, розв'язання війн чи збройних конфліктів. При цьому спостерігається зниження ефективності діяльності провідних міжнародних організацій, у тому числі ООН та ОБСЄ в політичному врегулюванні існуючих у безпековій сфері проблем. Про це свідчать військові конфлікти в Афганістані, Іраку, Лівії та Грузії, а також розвиток подій довкола Сирії та Ірану [5].

Наявність в Ірані балістичних ракет, висока вірогідність підвищення їх дальності та отримання країною ядерної зброї зумовлюють можливість зростання загрози її застосування і поширення відповідних наслідків на прилеглі регіони, в т.ч. Європу. Готовність Ізраїлю завдати випереджувального удару по ядерній інфраструктурі Ірану та відкриті заяви про це загрожують перетворити ситуацію на вибухонебезпечну з глобальними наслідками [6].

Окремих регіональні лідери намагаються розпочати процес інтеграції арабських країн, проте вирішення цього завдання за умов внутрішніх суперечок і впливу зовнішніх гравців у середньостроковій перспективі є малоімовірним.

Воєнна операція в Іраку фактично підвела США, ФРН і Францію до межі відкритого протистояння у питанні співробітництва у сфері безпеки, змусила спільно шукати відповіді глобальні виклики. Проте постійне змагання між США та Євросоюзом за вплив на Близькосхідний регіон, зіткнення різних, іноді протилежних підходів до ситуації і шляхів вирішення питань ускладнюють трансатлантичні відносини у регіоні Ширшого Близького Сходу [7].

Важливе значення арабський регіон має для Європи завдяки своєму географічному положенню, багатоміжним політичним й економічним зв'язкам. Нестабільність у цьому регіоні може призвести до економічної, політичної, соціальної і навіть психологічної нестабільності у європейських державах [4].

На тлі проблем і прорахунків у здійсненні США своєї політики на Близькому і Середньому Сході відбувається підвищення ролі і впливу ЄС.

Досить виразним цей процес став з січня 2007 р., з періоду головування Німеччини в Євросоюзі та у «великій вісімці». Канцлером ФРН А. Меркель близькосхідний напрям визнано одним з пріоритетів зовнішньополітичного, безпекового, зовнішньоекономічного курсу об'єднаної Європи.

Ключовим чинником, який детермінує німецьку активність на цьому напрямі, є економічний інтерес. ФРН, як і інші великі держави, широко представлена в економіках країн регіону і має чимало економічних контрактів різноманітного характеру, підписаних попередніми керівниками країни [3].

Головними причинами занепокоєння безпекою на Близькому Сході у 2006 р. стали: міжнародна напруженість, що виникла внаслідок підозри Ірану в намірах розробити ядерну зброю, збройні конфлікти між Ізраїлем та угрупованням Хезбола (із залученням Ірану та Сирії), війна в Іраку.

В усіх цих випадках велику роль відіграло постачання зброї. Близький Схід (включаючи Єгипет і Туреччину) довго був одним з найважливіших місць призначення експорту зброї. За даними «Щорічника СІПРІ, 2007: озброєння, роззброєння та міжнародна безпека», найкрупнішим експортером основних видів звичайних озброєнь у 2002-2006 рр. були США. Вони здійснили поставки основних видів озброєнь до 68 країн, що становить 30% від загальної кількості світових поставок. Майже 39% цих поставок припадають на Близький Схід (включаючи Туреччину) [10]. ФРН (за обсягами експорту) у 2002–2006 рр. була серед першої десятки постачальників основних видів звичайних озброєнь [9].

Таблиця

Внутрішнє замовлення та експорт звичайних озброєнь у п'яти найкрупніших країнах-експортерах озброєнь у 2002-2006 рр.

(Перша величина означає кількість замовлених для внутрішнього використання одиниць озброєнь; друга – кількість експортованих одиниць)

Система	США	Росія	Німеччина	Франція	Велика Британія	ЄС
Бойові літаки	260/301	3/293	45/0	55/57	55/16	260/58
Протичовнові/ бойові вертольоти	5/148	1/45	0/0	17/23	7/0	45/23
Великі надводні кораблі	19/0	2/5	3/10	3/3	3/0	20/11
Підводні човни	3/0	1/8	4/8	1/2	0/0	8/9
Танки	0/330	50/630	0/124	110/49	10/0	275/56
Броньовані машини	750/747	20/827	0/8	0/5	0/84	1750/350
Зенітні ракети	20/6	5/72	3/0	0/52	0/10	6/62

Джерело: База даних СІПРІ з питань поставок озброєнь та архіви.

Тому аналіз нинішньої ситуації у Близькосхідному регіоні, питання пошуків шляхів виходу з неї постали на порядку денному останніх конференцій

2007 р. таких впливових міжнародних організацій як Всесвітній економічний форум у Давосі та Мюнхенська конференція з питань політики безпеки [8].

Тема конференції, присвяченої питанням політики безпеки, що відбулася 9–11.02.2007 р. у Мюнхені: «Глобальні кризи – глобальна відповідальність» [8].

На Мюнхенській конференції основну увагу приділили пошуку нової системи регіональної безпеки на Близькому і Середньому Сході і її інтеграції у світову систему безпеки, роль і місце трансатлантичної спільноти у вирішенні цього завдання. У цьому контексті особливе значення мав виступ канцлера ФРН А. Меркель. Значення виступу полягало у тому, що як лідер країни, яка на той час здійснювала президентство у Раді Європейського Союзу, А. Меркель обґрунтувала сучасне концептуальне бачення об'єднаною Європою шляхів вирішення основних питань Близького і Середнього Сходу [8].

Щодо Ірану, ФРН та ЄС наполягали, щоб не допустити виробництва країною ядерної зброї, щоб Іран довів світовій громадськості, що його ядерна програма не включає оволодіння ядерною зброєю. Вирішальну роль у пошуку оптимальної моделі розв'язання іранської кризи відіграє Рада безпеки ООН як легітимний орган вирішення схожих міжнародних конфліктів [8].

Канцлер ФРН А. Меркель закликала до дипломатичного вирішення іранської ядерної кризи, довела, що Євросоюз виступає за політичне вирішення іранської проблеми [1].

Оскільки США відіграють вирішальну роль у розвитку геополітичних та гео економічних процесів на Близькому і Середньому, 16 березня 2006 р. вони оприлюднили нову Стратегію національної безпеки США, що містить завдання щодо реалізації стратегії «просування демократії» у регіоні через сприяння у здійсненні політичних, економічних, соціальних і гуманітарних реформ [10]. Проте ісламісти вважають, що іслам забезпечує систему віри, формує модель цілісності суспільства і правління, а іноземний вплив вносить «неправедність» в їхні суспільства. Успіхи ісламських політичних рухів у країнах Близького Сходу, «арабська весна» свідчать про появу нової геополітичної сили в постбіполярному світі, що прагне до встановлення ісламського порядку за допомогою співробітництва й консолідації [2].

Отже, Близький Схід залишається найбагатшим на енергетичні ресурси та одним з найбільш конфліктних і неспокійних регіонів світу. Головні завдання США на Близькому Сході спрямовані на те, щоб захистити політику країни у близькосхідному регіоні, сприяти «просуванню демократії» тут. ФРН, реалізуючи власну політику в регіоні, як і інші європейські країни намагається уникати конфронтації з ісламською цивілізацією. У її інтересах радикалізація ісламських рухів, що протистоять військовому і культурологічному наступу із Заходу. Участь ФРН у проведених заходах показала, наскільки важливим для неї є забезпечення безпеки і загальної стабільності на Близькому Сході.

Список використаних джерел:

1. Канцлер Німеччини А. Меркель закликала до дипломатичного рішення іранського ядерного питання [Електронний ресурс] // РБК Україна. – 12.05.2006. – Режим доступу: http://www.rbc.ua/ukr/news/politics/kantsler_germanii_a_merkel_prizvala_k_diplomaticheskomu_rsheniyu_iranskogo_yadernogo_voprosa__1147411290#close

2. Коппель О.А. Близькосхідний вимір зовнішньої політики України / [Текст] // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 108. Частина I (у двох частинах). К.: Київський національний університет імені Т. Шевченка Інститут міжнародних відносин. – 2012. – 278 с.

3. Марусич Т. Близькосхідний вектор зовнішньої політики Німеччини після завершення Жасминової революції [Текст] // Журнал «Віче». – № 12, червень 2011. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2603>
4. Нагорний С.С., Нагорний Д.С. Особливості сучасного етапу Близького і Середнього Сходу з НАТО: висновки для України [Електронний ресурс]// Сайт Євроатлантика.info. – К.: недержавна громадська організація Інститут Євро-Атлантичного співробітництва, 29.01.2013. – Режим доступу: <http://euroatlantica.info/statti/10-analytics/112-osoblivosti-suchasnogo-etapu-blizkogo-i-serednogo-skhodu-z-nato-visnovki-dlya-ukrajini.html>
5. Особливості розвитку сучасної геополітичної ситуації в світі. Роль України та її місце у світових і регіональних процесах/ [Електронний ресурс]. – К.: Аналітичний центр «Борисфен Інтел», 2012. – Режим доступу: http://bintel.com.ua /uk/analytics/osoblivosti_rozvitku/
6. Сунгуровський М. Геополітичний аналіз балансу сил і змін у ньому на фоні російсько-українського конфлікту. Ситуація на Близькому Сході [Електронний ресурс] / М. Сунгуровський. – К.: Центр Разумкова. – Режим доступу: http://www.uceps.org/upload/1400153819_file.pdf
7. Швед В.О. Близькосхідна політика України у контексті сучасного геополітичного протиборства на Близькому Сході / [Електронний ресурс]// Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки 2004. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/2004_html/013.htm
8. Швець Ю. Давос-Мюнхен: близькосхідна складова/ [Текст]/ Ю. Швець // Персонал. – К.: Міжрегіональна Академія управління персоналом. – 2007. – № 6. – Режим доступу: <http://www.info-prensa.com/article-450.html>
9. Щорічник СІПРІ 2007: озброєння, роззброєння та міжнародна безпека/ [Текст]. – К.: Центр Разумкова, Видавництво «Заповіт». – 2008. – Режим доступу: <http://www.sipri.org/yearbook/2007/files/SIPRIYB07UKR.pdf>, с. 36
10. Baker P. Bush to restate terror strategy. 2002 Doctrine preemptive war to be reaffirmed // Washington Post. – 2006. – March 16.

Степанова Н.Є.

*кандидат історичних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

СПЕЦИФІКА ПОЛІТИКО-АДАПТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Хаотичний, непередбачуваний, кризовий характер притаманний суспільно-політичним процесам тих країн, які знаходяться у стані системної трансформації. Тривалість такого стану несе у собі значну небезпеку для суспільства і спонукає до кардинальної зміни моделі та алгоритму процесу розвитку. За таких умов зростає потреба глибокого міждисциплінарного вивчення психологічних феноменів кризової суспільної свідомості, у тому рахунку, її впливу на політичне життя.

Аналіз відповідних публікацій свідчить, що, попри значну їх кількість, існує певний «розподіл праці» у вивченні саме політичних криз та їх різновидів (С. Бігун, Ю. Мацієвський, С. Ставченко, Є. Цокур), політико-психологічних (М. Головатий, М. Розумний, Ю. Шайгородський) та соціологічних й соціально-психологічних процесів масової та індивідуальної свідомості у перехідних суспільствах (Е. Афонін, О. Донченко, О. Злобіна, Н. Каралаш). Останні автори, серед іншого, звертають увагу на важливість дослідження механізмів адаптації до змін масових соціальних суб'єктів, а також адаптаційних практик пересічних